

РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО ПАТРОНАЖУ У ПІДТРИМЦІ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ

Людмила Мельник

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

melnyk.lyudmyla@kpmu.edu.ua

Постановка проблеми. Значення соціального патронажу у забезпеченні підтримки людей похилого віку проявляється у зв'язку із збільшенням кількості даної вікової категорії населення та їх потреби у допомозі та догляді. Це є викликом для системи соціального забезпечення та медичної допомоги, оскільки потреби людей похилого віку у підтримці, догляді та психосоціальній підтримці постійно зростають. У зв'язку з цим актуальність дослідження полягає у визначенні важливості соціального патронажу як засобу забезпечення якісної та комплексної підтримки для людей похилого віку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначеній проблемі присвячено чимало досліджень. Так, вивчення проблем та особливостей людей похилого віку і специфіки соціальної роботи з ними висвітлюється у працях: О. Безпалько, І. Зверєвої, І. Іванової, А. Капської, Л. Тюпті, С. Харченко та ін. Питанням, які розкривають сутність соціального патронажу людей похилого віку, присвятили свої праці такі вчені як: Т. Голубенко, М. Єрмолаєва, Т. Коленіченко та ін.

Мета статті теоретично обґрунтувати важливість соціального патронажу людей похилого віку.

Виклад основного матеріалу. Важливою соціальною проблемою сьогодення є процес старіння населення. Світовою тенденцією є те, що до кінця 2030 р. кількість людей у віці 60 років і старше збільшиться і досягне 1,4 мільярда [2, с. 13].

Це буде вимагати зміни в роботі системи охорони здоров'я та соціального забезпечення. Одним із ключових послуг для даної категорії осіб є соціальний патронаж, який включає в себе комплекс послуг, які спрямовані на забезпечення гідного, повноцінного та безпечного життя вдома.

Зауважимо, що старіння є невід'ємним елементом розвитку особистості. В Україні поняття «людина похилого віку» асоціюється з віком виходу на пенсію, який встановлено як для чоловіків, так і для жінок, – 60 років.

Але традиційно «похилий вік» вважався хронологічною частиною життя, яка мала переважно негативне забарвлення щодо індивідуума, так і стосовно суспільства, особливо тоді, коли частина молодих людей, здатних утримувати набагато старших осіб, неухильно зменшувалась. Похилий вік – період звуження життєвих перспектив.

Т. Коленіченко [4, с. 16] стверджує, що людина похилого віку – це особистість, яка пройшла певні періоди розвитку та знаходиться на завершальному етапі свого життя, в якій відбуваються зміни на фізіологічному, психологічному та соціальних рівнях, що призводить до акцентуації певних рис характеру.

Для об'єктивного розуміння старіння, його слід розглядати як процес, що складається з трьох компонентів:

- біологічне старіння – зростання вразливості організму і підвищена ймовірність смерті;
- соціальне старіння – зміна поведінки, статусів, ролей;
- психологічне старіння – вибір способу адаптації до процесів старіння, нових стратегій подолання труднощів [1].

Щодо патронажної роботи, то вважаємо, що це один із пріоритетних напрямів соціальної роботи з людьми похилого віку. Саме патронаж дає можливість мобілізувати людину на подолання проблем в природних умовах і який може продовжуватися достатньо тривалий час.

У Законі України «Про соціальні послуги» патронаж визначається як індивідуальний періодичний догляд за людьми похилого віку, дітьми, інвалідами (в т.ч. дітьми-інвалідами), хворими на хронічні та гострі захворювання, невиліковно хворими та іншими особами з особливими потребами (особи з вадами фізичного та психічного розвитку, психічними розладами, іншими стійкими порушеннями функцій організму), які потребують сторонньої допомоги [7].

А. Капська під патронажем розуміє соціальну роботу, яка спрямована на забезпечення соціальної опіки й допомоги соціально незахищеним верствам населення з метою подолання життєвих труднощів, збереження та утворення їхнього соціального статусу [3, с. 144].

Аналіз ряду досліджень [1; 5; 6; 7] дав змогу визначити патронаж як один із напрямів соціальної роботи, який здійснюється вдома соціальним працівником з метою відновлення та підтримання життєвого потенціалу і повернення клієнта у соціальне середовище. Патронаж по своїй суті є довготривалим спостереженням за соціальними умовами життя людини похилого віку, яка перебуває у складних життєвих ситуаціях.

Зміст патронажу включає в себе:

- один із видів соціального обслуговування;
- надання соціальних послуг;
- здійснення соціального нагляду (протягом певного часу);
- надання соціальної допомоги відповідно до потреб людини похилого віку.

Також, патронаж варто розглядати як різновид соціальної роботи, спрямованої на охорону і підтримку фізичного та психічного здоров'я клієнтів, а з іншого боку – це вид діяльності, яка спрямована на досягнення «соціального благополуччя». При цьому значне поліпшення якості життя, зокрема людей похилого віку, є однією з найважливіших і найскладніших аспектів соціального патронажу.

А. Капська [3] зазначає, що процес демографічного старіння вимагає перегляду основ організації діючих соціальних служб у напрямках соціального захисту й опіки людей похилого віку, а практична соціальна робота з даною категорією осіб полягає у тому, щоб зробити роки її життя гідними й благополучними. Тому виникає необхідність у патронажній роботі, яка

спрямована на соціальну адаптацію людей даної вікової категорії. У процесі здійснення патронажу особлива увага приділяється початковому етапу роботи з людиною похилого віку. Соціальний працівник з першого дня відвідування людини похилого віку повинен створити відчуття безпеки; він дає початок процесам, які у подальшому допоможуть клієнту подолати тривогу, усвідомити причини втручання і прийняти допомогу від інших.

Отже, патронаж можна визначити як один із напрямів соціальної роботи, який здійснюється вдома соціальним працівником з метою відновлення та підтримання життєвого потенціалу і повернення клієнта у соціальне середовище. Патронажна робота з людьми похилого віку спрямована на соціальне забезпечення людей похилого віку певним видом послуг та пілг і опирається на законодавчо встановлені державою соціальні гарантії із соціального обслуговування даної категорії населення.

Т. Голубенко виокремила основні функції, які здійснюються під час патронажної роботи з людьми похилого віку, це:

- оцінка і вивчення ситуації;
- вплив ситуації на клієнта;
- організація соціальної підтримки та допомоги;
- контроль.

Види патронажу:

- соціальний;
- соціально-педагогічний;
- соціально-психологічний;
- соціально-економічний;
- соціально-медичний;
- соціально-правовий.

Етапи патронажної роботи з людьми похилого віку:

- відбір клієнтів, збір початкових відомостей про клієнтів;
- з'ясування причин кризової ситуації;
- розробка міжвідомчих програм патронажної роботи з людьми похилого віку;
- етап реалізації їх, підведення підсумків і визначення подальших перспектив [1].

Соціальний патронаж людей похилого віку має значний вплив на підвищення якості їхнього життя. Допомога в повсякденному житті, медичний супровід, соціальна інтеграція та психологічна підтримка сприяють збереженню незалежності, підвищенню самооцінки та самостійності. Крім того, соціальний патронаж може допомогти людям похилого віку залишатися активними членами суспільства, надаючи доступ до різноманітних видів діяльності, програм та заходів, які сприяють зміцненню фізичного та психічного здоров'я [5].

Саме такий підхід сприятиме підвищенню життєвого комфорту людей похилого віку, даючи їм змогу насолоджуватися повноцінним життям у власних домівках або в спеціалізованих установах підтримки.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, соціальний патронаж людей похилого віку є невід’ємною частиною системи соціальної підтримки, яка має значний вплив на їх якість життя. Важливим у здійсненні соціального патронажу є індивідуальний та комплексний підхід до надання послуг, що враховує унікальні потреби та особливості кожного отримувача послуг. Перспективами подальших досліджень може бути вдосконалення системи соціального патронажу людей похилого віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Голубенко Т. О. Формування готовності майбутніх соціальних працівників до патронажної роботи з людьми похилого віку : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05. Київ, 2015. 224 с. URL: <http://surl.li/tmxgc 1>
2. Іванова І. Б. Соціальна робота з людьми похилого віку: навч. посіб. Київ : Університет «Україна», 2023. 220 с. URL: <http://surl.li/pqshi 3>
3. Капська А. Й. Соціальна робота : навч. посіб. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2011. 400 с. 4
4. Коленіченко Т. І. Особливості адаптації людей похилого віку до умов нового соціального середовища : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05. Київ, 2010. 220 с. 5
5. Мигун Б. О., Соляник М. Г. Особливості соціального патронажу людей похилого віку. *Збірник наукових праць Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія соціально-педагогічна.* 2024. Вип. 39. С. 141–147. URL: <https://zb-socped.kpnu.edu.ua/?p=53 6>
6. Савельєва М. Ю. Савельчук І. Б. Соціальний патронаж в системі захисту людей похилого віку. *Соціальна робота в Україні: теорія і практика.* 2015. № 1–4. С. 103–109. URL: <http://surl.li/tmxhg 7>
7. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII ; редакція від 31.12.2023, підстава 2801-IX. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text 2>

ОСОБЛИВОСТІ АРТ-ТЕРАПІЇ У РОБОТІ З ДІТЬМИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Лілія Нерознак

*Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
neroznaklilia@gmail.com*

Науковий керівник: Тетяна Демиденко

Постановка проблеми. Проблема внутрішнього переселення осіб залишається актуальною на сьогодні. Як зазначає міністр з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій Ірина Верещук в Україні нараховується близько 4,9 млн. внутрішньо переміщених осіб, з яких 3,6 млн. стали